

SÖZDE YÜZYILIN ANLAŞMASI: FİLİSTİN’İ ORTADAN KALDIRMA PLANI

“

Bu plan ile kaderi değişecek olan Filistin tarafı, ABD’nin özellikle Donald Trump’ın göreve gelmesinden sonra başlayan İsrail lehindeki tek taraflı tutumu ve Filistin’i adeta bu plana zorlamak için yapılan haksız ve hukuksuz baskılar nedeniyle ABD yönetiminin arabuluculuk vasfını kaybettiğini ileri sürerek, ABD tarafından ortaya konulacak herhangi bir anlaşmayı kabul etmeyeceğini defaatle bildirmiş olduğundan podyumda değildi.

”

Haydar Oruç

Uzman, ORSAM

Uzun süreden beri açıklanması beklenmekte olan ve yüzyılın barış planı olarak lanse edilen “Refaha Giden Barış: Filistin ve İsrail Halklarının Yaşamlarını Geliştirmeye Dönük Bir Vizyon” isimli plan 28 Ocak akşamı nihayet açıklandı. Sözde bir barış planı olması hasebiyle alışılagedik şekilde ilgili tüm tarafların katılımıyla yapılması beklenen açıklamada sadece İsrail

tarafını temsilen Başbakan Netanyahu bulunmaktaydı. Bu plan ile kaderi değişecek olan Filistin tarafı, ABD’nin özellikle Donald Trump’ın göreve gelmesinden sonra başlayan İsrail lehindeki tek taraflı tutumu ve Filistin’i adeta bu plana zorlamak için yapılan haksız ve hukuksuz baskılar nedeniyle ABD yönetimi -

nin arabuluculuk vasfını kaybettiğini ileri sürerek, ABD tarafından ortaya konulacak herhangi bir anlaşmayı kabul etmeyeceğini defaten bildirmiş olduğundan podyumda değildi.

Açıklama, ABD Başkanı Trump’ın göreve geldiği tarihten itibaren İsrail lehine yapılan her icraatta olduğu gibi yine tören mahiyetinde olmuştur. ABD Başkanı Trump, konuşmasının başından sonuna kadar iki tarafa da eşit mesafede bir arabulucudan ziyade, İsrail’in güvenliği ve çıkarlarını öncelleyen buna mukabil Filistin’i İsrail’e yönelik bir tehdit olarak tanımlayarak hakir gören bir dil kullanmıştır. İsrarla bu planın Filistinliler için son fırsat olduğunu tekrarlayıp aksi takdirde Filistinlilerin daha kötü sonuçlarla karşılaşa-

bileceğini vurgulamıştır. Özellikle Birleşmiş Milletler'in (BM) 1947 tarihli taksim planına atıf yapan ABD Başkanı Trump, Filistin tarafının aynı hatayı tekrarlamaması gerektiğinin altını çizmiştir. ABD Başkanı Trump, mevcut durumda daha önceki barış planlarının uygulanabilme imkânın kalmadığını söyleyerek BM'nin barış perspektifini de yok saymıştır.

Tarafların Pozisyonları

Planın uygulanabilmesi için tarafların metni usulüne göre kabulü ve eksiksiz bir şekilde uygulaması gerektiğinden, sadece İsrail'in kabul etmesi yeterli olmayıp Filistin tarafının da kabul etme zaruriyeti bulunmaktadır. Dolayısıyla, İsrail Başbakanı Netanyahu'nun ABD Başkanı Trump'ın ardından söz alarak İsrail adına planı kabul ettiğini açıklamasının hiçbir kıymeti bulunmamaktadır. Bir barış anlaşmasından ziyade İsrail'in taleplerinin listelendiği bir metnin, ABD'nin sunduğu bir barış planı olarak açıklanması nedeniyle İsrail Başbakanı Netanyahu'nun duyduğu memnuniyet ise yüzünden okunmaktaydı. Buna mukabil içeriğin yayınlanmasının hemen akabinde toplanan Filistin yönetimi, yaptığı istişare sonrasında planın hiçbir şekilde kabul edilmeyeceğini ve buna karşı direneceklerini açıklamıştır. Planın açıklanması esnasında yaşanan bir diğer dikkat çekici gelişme ise Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Umman büyükelçilerinin de hazır bulunmaları olmuştur. Hatta hem ABD Başkanı Trump hem de İsrail Başbakanı Netanyahu katılımlarından ve desteklerinden dolayı kendilerine teşekkür etmiştir.

Trump yönetiminin İsrail-Filistin sözde barış planına dair neler biliniyor?

ABD yönetiminin İsrail-Filistin meselesine "çözüm bulmak" iddiasıyla hazırladığı sözde barış planının ekonomi paketi Filistinlilerin lehine gibi gözükse de siyasi ayarın Filistin toprakları üzerindeki İsrail işgalini pektistirecek maddeler içerdiği belirtiliyor

PLAN SİYASİ VE EKONOMİ OLMAK ÜZERE İKİ PAKETTEN OLUŞUYOR

Sözde barış planının, İsrail-Filistin meselesinde iki devletli çözümü ortadan kaldıracak yorumları yapıyor

TRUMP YÖNETİMİ İKİ DEVLETLİ ÇÖZÜMÜ ATEŞE ATIYOR

- Batı Şeria'da yer alan Yahudi yerleşim birimleri dışındaki topraklar ile Gazze Şeridi'nde "Yeni Filistin" adlı bir Filistin devleti kurulacak
- Yeni Filistin Devleti'nin ordusu olmayacak, sadece polis in elinde hafif silahlar bulunacak
- Anlaşma, Hamas'ın silah bırakması ve Filistinli grupların İsrail'i "başkentli Kudüs olan Yahudi devleti" olarak tanıması gibi şartlar getiriyor
- Kurulacak yeni devletin sınırlarının kontrolü İsrail'in elinde olacak
- Batı Şeria'daki Ördün Vadisi'nin yanı sıra yasa dışı Yahudi yerleşim birimlerinden 100'den fazlası "İsrail'in egemenliğine" girecek
- Kudüs'ün tamamı İsrail'e bırakılacak
- 1948'den bu yana yerinden edilen 6 milyona yakın Filistinli mültecinin geri dönüşü hakkında değinilmiyor

EKONOMİ PAKETİ

50 milyar dolarlık yatırım fonu yer alıyor

İşgal altındaki Batı Şeria ile abluka altındaki Gazze Şeridi'ni birbirine bağlayan 5 milyar dolarlık bir ulaşım koridorunun inşası bulunuyor

“

Planın açıklanması esnasında yaşanan bir diğer dikkat çekici gelişme ise Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Umman büyükelçilerinin de hazır bulunmaları olmuştur. Hatta hem ABD Başkanı Trump hem de İsrail Başbakanı Netanyahu katılımlarından ve desteklerinden dolayı kendilerine teşekkür etmiştir.

”

Planın İçeriğinde Neler Var?

Planın içeriği 2018 yılında, İsrail Başbakanı Netanyahu'ya yakınlığı ile bilinen İsrail Hayom gazetesi tarafından üst düzey bir dışişleri yetkilisine dayandırılarak sızdırılmıştı. Yeni açıklanan metnin de aşağı yukarı benzer olduğu görülmektedir. Ancak, sızdırılan metinde sadece işlem maddeleri olduğundan, metnin dili ve satır aralarında gizlenmiş tuzakları görmek mümkün olmamıştı. Bununla birlikte 25-26 Haziran 2019 ta-

rihlerinde Bahrein'in başkenti Manama'da icra edilen ve sözde yüz yılın planının ekonomik ayağını oluşturduğu ileri sürülen konferansta ortaya atılan finansal verilerin aynen nihai metinde de yer aldığı görülmüştür. Ayrıca uzun süredir dillendirilen haritada da planın içeriğinde paylaşılmıştır. Planın daha iyi anlaşılabilmesi için İsrail-Filistin anlaşmazlığının temel sorunlarının planda nasıl ele alındığını ve nasıl çözüm üretildiğinin anlatılması faydalı olacaktır.

1. Kudüs'ün Statüsü ve İki Devletli Çözüm Perspektifi

Anlaşma hem İsrail'in hem de Filistin'in başkent olarak kabul ettiği Kudüs, bir bütün olarak (doğu-batı olarak bölünmemiş) İsrail'in başkenti olarak kabul edilmektedir. Kudüs'ün ve buradaki kutsal mekanların ibadet turizmi için tüm dinlere açık olmasını öngören plan, İsrail'in tüm Kudüs'ü en iyi şekilde koruduğunu ileri sürerek Kudüs'teki İsrail vesayetinin devamını hedeflemektedir.

Filistin tarafının ise, planda öngörülen dört yıllık müzakere süreci sonucunda tüm koşulları yerine

getirmesi halinde başkenti Doğu Kudüs olan kendi devletini kurabileceği öngörülmektedir. Ancak, metindeki Doğu Kudüs'ün halihazırda Mescid-i Aksa'yı içerisinde bulunduran yerleşim yeri değil, şehrin dış banliyösünde "Abu Dis" olarak bilinen yerde kurulacak yeni bir yerleşim bölgesinin kast edildiği anlaşılmaktadır. İki devletli çözüm için tarafların bu metni kabul etmeleri ve titizlikle uygulamaları gerekeğinden, kabul edilmeyen bir plan olması hasebiyle iki devletli bir çözümün de olası olmadığı anlaşılmaktadır.

Plana göre Filistin devleti kurulsa bile; adil, şeffaf ve hesap verebilir yönetim oluşturulduğundan emin olunacak, İsrail'in güvenliğine ve çıkarlarına karşı hiçbir şekilde tehdit oluşturulmayacak, hiçbir uluslararası kuruluşa İsrail'in izni ve onayı olmadan başvurulmayacak, İsrail'in geçmişte işlediği veya gelecekte işleyebileceği suçlar aleyhine hiçbir yere müracaat edilmeyecek, tutuklu ve şehitlere ödenen tazminatlar kesilecek, sadece İsrail tarafından izin verilecek kapasitede güvenlik gücü oluşturulabilecek ve bunlar sofistike silah edinemeyecek ve

tüm deniz, hava ve kara kontrolü İsrail'in sorumluluğunda olacaktır. Özellikle Gazze tamamen silahsızlandırılarak buradaki "illegal grupların" etkisiz hale getirilmesi de temel şartlardan sayılmaktadır.

2. Sınırlar ve toprak paylaşımı

BM'nin konuyla ilgili aldığı 242 ve 338 sayılı kararlarda, sınırların 1967 öncesindeki gibi olacak şekilde belirlenmesi öngörülmüşken, bu plan bunun uygulanabilir olmadığını ileri sürerek BM kararlarını reddetmektedir. Konuyla ilgili olarak hazırlanan haritaların nihai olmadığı ifade edilirken, taraflar arasında kurulacak bir komiteyle sınırların belirlenmesi öngörülmektedir. Planda Filistin'e bırakılan toprakların 1967'deki topraklarla aynı büyüklükte olduğu iddia edilmekte olup, bunun güneydeki Negev Çölü'nde Filistin yönetimine verilmesi planlanan bazı toprak parçalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ancak, Ürdün Vadisi'nin güvenlik gerekçeleriyle kontrol altında tutulmasının planlanması ve Doğu Kudüs çevresi ile özellikle Batı Şeria'daki Yahudiye ve Samarya bölgelerindeki Yahudi yerleşimcilere dokunulmayacağı, söz konusu planda toprak paylaşımı ve sınır konusunun da muğlak olduğunu göstermektedir. Ayrıca Gazze ile Batı Şeria arasında yapılması planlanan tünel ile toprak bütünlüğünün sağlanacağı ve ulaşımda yaşanan sorunların ortadan kalkacağı iddiası da gerçeği yansıtmamaktadır. Zira parçalanmış toprak parçaları arasında, üstelik bütün geçişler İsrail'in kontrolü altındayken nasıl bir bütünlük sağlanacağı anlaşılamamaktadır.

3. Filistinli mültecilerin geri dönüş hakkı

Bahsi geçen konu, doğurduğu etki itibarıyla sınırlar ve toprak paylaşımını da etkilemektedir. Planda şimdiye kadar zikredilen Filistinli mülteci sayısının gerçeği yansıttığı ve benzer bir sorunun Yahudi mülteciler için de geçerli olduğu iddia edilmektedir. Ayrıca gelinen nokta itibarıyla bir geri dönüşün olmayacağı; ancak hak sahiplerine tazminat ödenebileceği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede taraflar arasında bir komite kurulması öngörülmektedir. Bahsi geçen komite, uluslararası normlara göre mülteci olarak kabul edilecekleri belirleyecek; belirlenecek kişiler için de tazminat ödenecektir. Ayrıca, İsrail tarafından belirlenecek koşullarda yıllık 5 bin kişi olmak üzere 10 yılda toplam 50 bin kişinin yeniden yerleştirilebileceği de belirtilmektedir. Dolayısıyla, Filistinli mültecilerin topraklarına geri dönüş hakkı ortadan kaldırılmakta ve

topraklarının büyük kısmına uluslararası hukuka aykırı şekilde el konulmaktadır. Ancak, çok kısıtlı kısma ise tazminat ödenmesi öngörülmektedir. Hatta bu plandan istifade edilerek İsrail'in uzun süredir meşruiyetini tartışmaya açtığı BM'nin sırf Filistinli mülteciler için kurduğu Filistinli Mültecilere Yardım Kurulu'sunun (UNRWA) da kapatılması öngörülmektedir.

4. Yahudi yerleşimcilerin durumu

İsrail Devleti, BM'nin önceki kararlarıyla yasaklanmış olmasına rağmen herhangi bir yaptırıma maruz kalmadığı için şimdiye kadar illegal Yahudi yerleşimci politikasını devam ettirmiş ve işgal altında tuttuğu Filistin topraklarının içine doğru genişlemiştir. Planda bu konuda yapılan değerlendirme, sayıları 400-500 aralığında olan bu yerleşimlerin kaldırılmasının mümkün olmadığı, rasyonel çözümün

yeni yerleşim yerleri açmama ve mevcutların yerinde kalması olduğu şeklindedir. Bu yerleşim yerindekiilerin, iki devletli çözüme ulaşılması halinde hangi devlete tabi olacaklarını kendilerinin seçmesi öngörülmektedir. Benzer çözüm Filistinliler için de geçerli; fakat bu statüde bulunan Filistinli mevcut değildir. Dolayısıyla çözüm adı altında illegal Yahudi yerleşimleri meşrulaştırılmakta ve bu topraklar İsrail'e bağlanmaktadır.

Planın Uygulanması Mümkün Mü?

Bu planın İsrail'in illegal işgaline ve yayılmacılığına engel olan tüm meseleleri ortadan kaldırmaya yönelik olarak tasarlandığı söylenebilir. Baştan sona çelişkilerle dolu metnin, arabuluculuğa soyunan ABD tarafından değil, bizzat İsraili yetkililer tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle temel meselelerin yer aldığı siyasi çerçevede bile gündeme alınması mümkün olmayan hususların ekonomik çerçevede gizlenerek dayatılmaya çalışıldığı aşikâr olan planın, bu haliyle Filistin tarafından kabulü ve uygulamaya geçirilmesi mümkün gözükmemektedir. Zira bu planın hayata geçirilmesi, Filistin'in bu topraklardaki bütün haklarından vazgeçmesi anlamına gelmektedir. Bu hususta, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın yaptığı konuşmada, "tarihe Kudüs'ü satan kişi olarak geçmek istemediğini" belirtmesi durumun vahametini göstermektedir. Böyle bir durumda İslam dünyasının da Kudüs ve Mescid-i Aksa ile irtibatı kopacak olduğundan, söz konusu plana sadece Filistinlilerin değil tüm Müslümanların karşı çıkması elzemdir. ■